

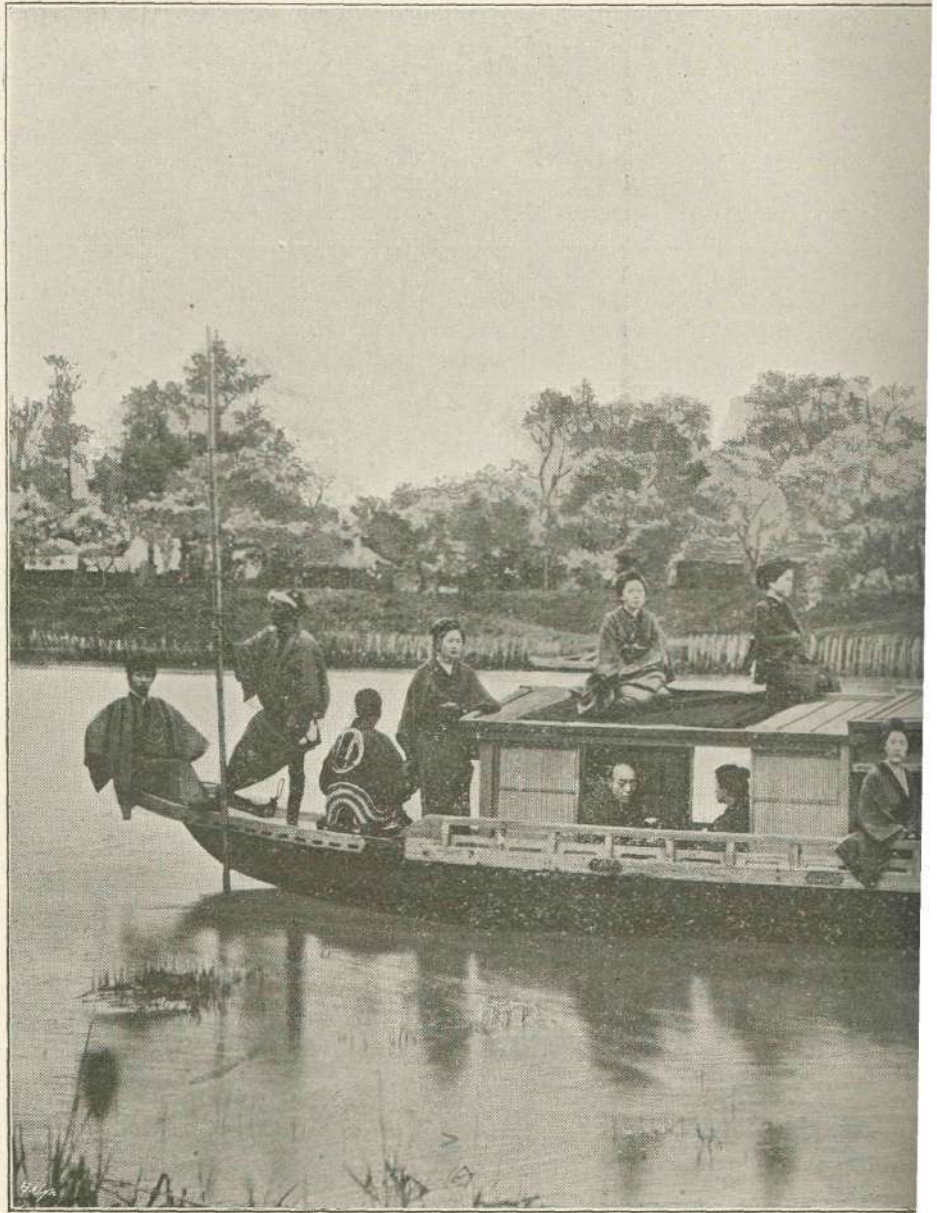
ali ono. — Dalmatinski episkopat je bil nasproten slovanskemu bogoslužju, a našlo je zavetje v ninski škofiji, zlasti v zadnjem škofu Gregoriju. Papeži niso bili naklonjeni glagolici. Tudi kralji je niso ščitili: niti Tomislav, niti Krešimir, niti Zvonimir.

Edina obramba jej je bil narod. Zanimivo je, da so nasprotniki zamenjali Metoda s krivoverskim škofom Ulfilo in glagoljaše z Goti. Vendar se je po dvestoletnem preganjanju glagolica obdržala po jadranskem Primorju in Zagorju. Po Zvonimirovi smrti (l. 1088.) so začeli napadati Dalmacijo Benečani. Pri tem je ponehalo z latinske strani zanimanje za slovansko bogoslužje, ki se je sedaj tiho širilo, prihajalo celo v primorska mesta in dobilo zavetje tudi v frančiškanskih in benediktinskih samostanih. Tudi v Benetkah so bili glagolski duhovniki in bratovščina. Važen dogodek iz te dobe je, da je papež Inocencij IV. dovolil senjskemu škofu Filipu slovansko bogoslužje (l. 1248.) A protivnikov ni manjkalo nikdar. Dva primera iz tega boja sta obširneje opisana: Reka, ki si je ohranila (l. 1593.) in Lošinj, ki je izgubil (l. 1802.) slovansko bogoslužje. Pod papežem Benediktom XIV. (1740—1758) so mnogo učinili za prosveto glagolskih duhovnikov: spletska nadškofa Anton Kačić in Pacifik Bizza ter zadrška škofa Vinko Zmajević in Mate Karaman. Že papež Urban VIII. je dal tiskati glagolski misal (1631) in ustanovil v Rimu stolico za staroslovenščino l. 1642.

Leon XIII. je izdal „Grande munus“ in dal tiskati glagolski misal (1893). — Kod se je v XVIII. veku razprostirala glagolica, nam navaja pisatelj po nadškofu Karamanu. Iz tega vidimo, da skoro cela Istra, hrvaško Primorje, Vojaška krajina, dober del civilne Hrvaške in Dalmacije

čez Cetino s pripadajočimi otoki Jadranskega morja, vsi ti kraji so bili posuti z glagolskimi župnijami.

Da je bilo mnogo takih župnij tudi v posavski Hrvaški, je dokazal pisatelj v 3. poglavju

NA JAPONSKEM.

(str. 69—90.) Ta pokrajina se je priklopila sremski metropoliji, katero je bil obnovil Hadrijan II. (l. 870.) ter ji postavil Metoda na čelo. Metod je pač tudi v posavsko Hrvaško uvedel slovansko bogoslužje. Ko je pod navalom Madjarov propala sremska metropolija,

se je posavska Hrvaška vrnila k dalmatinski cerkvi in dobila svojo škofijo v Zagrebu. Prvi škof, neki češki menih Duh, je bil po pisateljevi sodbi slovanskega obreda. Od XV. do XVIII. veka našteva pisatelj v kronološkem redu

kjer se je nekdanj opravljal glagolska služba, je naštel pisatelj v zagrebški škofiji sedemdeset. Od polovice XVIII. veka pa ni več sledu o njih. Kot vzrok temu izginjanju imenuje pisatelj dva škofa, ki sta bila nasprotna; kleri-

rike, ki so se vzgajali po tujih semeniščih; glagolske misale, ki jih je manjkalo; gimnazije, ki so vpeljale spoštovanje do latinščine na škodo narodnemu jeziku. Sploh se vidi, da narodu tod ni bilo toliko do glagolske službe kakor v Dalmaciji.

V 4. poglavju (str. 93. do 105.) se bavi pisatelj z novjšim pokretom za obnovitev slovanskega bogoslužja v zagrebški škofiji. — L. 1848. se je ob narodnem preporodu tudi rodila misel, da „je od potrebe, da se dosadanji jezik liturgički zamjeni s narodnim.“ Dne 5. junija je bilo svečano ustoličenje bana Jelačića, o čemer javljajo „Narodne Novine“: „Zatim bude svijetli ban i sveti patriarh (Rajačić) od ushićenoga naroda na rukama (s trga svete Katarine) u podobro daleko crkvu sv. Marka slavodobitno odnešeni, gdje je presvetli gospod Mirko Ožegović, senjski biskup, poslije dvijesta godina opet jedanput

u Zagrebu sv. misu u narodnom milom jeziku odpojio.“ S tem činom se je podnetila težnja za slovanskim bogoslužjem. Ali trdno se je ustavil in ostal dosleden zagrebški nadškof Haulik, poudarjajoč nevarnost, da bi se ljudstvo zbegalo. L. 1860. je škof Štrosmajer branil slovansko bogoslužje v Rimu pred Pijem IX. Tu nava-

jamo iz Štrosmajerjeve enciklike glavno načelo, ki ga je izrekel v Rimu glede na to vprašanje: „Nobis summi momenti rem videri, eas liturgiae slavo-latinae reliquias, quae temporum iniquitatibus resistentes aetatem tulerunt, sollicito custodiendas, fovendas et ab

množico duhovnikov glagoljašev, kolikor jih je mogel dognati po listinah, kanoniških vizitah, prisegovnih knjigah in drugih virih. Glagoljaši so bili dobro zastopani na domačih sinodah in so na izrečno željo sinode (1570) peli glagolsko službo tudi v stolnici. Vseh župnij,

